

Asocijativni spremnici

Objektno programiranje - 3. vježbe (2. dio)

Sebastijan Horvat

Prirodoslovno-matematički fakultet,
Sveučilište u Zagrebu

22. ožujka 2023. godine

Asocijativni spremnici

- ▶ razlika u spremanju i dohvatu podataka:
 - ▶ sekvencijalni spremnici - prema **poziciji**
 - ▶ **asocijativni spremnici** - prema **ključu**
 - ▶ osnovni asocijativni spremnici:
 - ▶ **map** (preslikavanje) - sadrži parove **ključ-vrijednost**
 - ▶ indeks i vrijednost pridružena tom indeksu (tzv. asocijativno polje)
 - ▶ npr. imenik (ime osobe je indeks za dohvaćanje telefonskog broja)
 - ▶ **set** (skup) - samo ključevi
 - ▶ podržani efiksni upiti je li nešto unutra ili nije
 - ▶ ako ključevi ne moraju biti jedinstveni \Rightarrow **multi...** spremnici
 - ▶ ako ne čuvaju ključeve u sortiranom poretku \Rightarrow **unordered_...** spremnici (za organizaciju elemenata koriste **hash funkciju**)
- \Rightarrow ukupno imamo $2^3 = 8$ tipova asocijativnih spremnika

Tipovi asocijativnih spremnika

Naziv	Zaglavlje
<code>map</code> <code>multimap</code>	<code>map</code> <code>map</code>
<code>set</code> <code>multiset</code>	<code>set</code> <code>set</code>
<code>unordered_map</code> <code>unordered_multimap</code>	<code>unordered_map</code> <code>unordered_map</code>
<code>unordered_set</code> <code>unordered_multiset</code>	<code>unordered_set</code> <code>unordered_set</code>

- ▶ kao i ostali spremnici, to su predložci
- ⇒ navodimo tip ključa (a za preslikavanja i tip vrijednosti)

Primjer. (po defaultu su sljedeći spremnici prazni)

- ▶ `map<string, size_t> a;`
- ▶ `set<string> b;`

Primjer (upotreba preslikavanja)

- ▶ program čita riječi (do EOF) i ispisuje koliko se koja riječ pojavila

```
map<string, size_t> br_rijeci;
string rijec;
while (cin >> rijec)
    ++br_rijeci[rijec];
for (const auto &w : br_rijeci)
    cout << "Rijec " << w.first
        << " javlja se " << w.second
        << ((w.second > 1) ? " puta." : " put.")
        << endl;
```

- ▶ uočite: kako se dodaje u preslikavanje; element `w` preslikavanja je par; riječi se ispisuju u leksikografskom poretku

Primjer (upotreba skupa)

- ▶ kao u prethodnom primjeru ali ne brojimo neke veznike

```
map<string, size_t> br_rijeci;
set<string> veznik = {"i", "ili", "a"};
string rijec;
while (cin >> rijec)
    if(veznik.find(rijec) == veznik.end())
        ++br_rijeci[rijec];
```

- ▶ **find** vraća iterator na ključ koji se nalazi u skupu ili `end` iterator (ako traženog ključa nema u skupu)

Inicijalizacija spremnika: map i set

- ▶ možemo navesti elemente, kopirati spremnik **istog tipa** ili navesti raspon (dokle god se vrijednosti mogu pretvoriti u tip vrijednosti u spremniku)

Primjer.

```
set<string> s1 = {"ab", "cd"};
set<const char *> s2 = {"e", "fg", "h"};
map<string, string> m1 = { {"abc", "d"},
                          {"ef", "ghi"},
                          {"j", "kl"} };

set<string> s3(s1);      ✓
set<string> s4(s2);      ✗
set<string> s4(s2.begin(), s2.end());  ✓
```


Inicijalizacija spremnika: `multimap` i `multiset`

Primjer. (skup vs. multiskup) Odredite elemente spremnika:

```
vector<int> v = {3, 9, 1, 4, 2, 3, 1};  
set<int> s(v.cbegin(), v.cend());  
multiset<int> ms(v.cbegin(), v.cend());
```

- ▶ Što bi ispisao sljedeći kod za: (a) `[?]` = s; (b) `[?]` = ms?

```
cout << [?].size() << endl;  
for(auto br : [?])  
    cout << br << endl;
```

- ▶ za **uređene** spremnike, **ključevi se moraju moći uspoređivati** (po defaultu se koristi `<`)

Korištenje vlastite funkcije za uspoređivanje ključeva

- ▶ operacija mora definirati *strict weak ordering* na ključevima¹

```
bool usp(const string &a, const string &b){  
    return a.size() < b.size();  
}
```

- ▶ definiramo multiskup s dva tipa: (i) tip ključa (string)
(ii) tip usporedbe (tip pokazivača na funkciju kao što je `usp`)
- ▶ pri definiranju objekta tog tipa, dajemo pokazivač na `usp`
`set<string, decltype(usp)*> rijeci(usp);`
- ▶ pri upotrebi `decltype` za dobivanje pokazivača na funkciju dodali `*` (za pokazivač na dani tip funkcije)
- ▶ u konstruktoru može `usp` umjesto `&usp` (automatski se pretvara u pokazivač)

¹Strogi parcijalni uređaj na ključevima takav da je relacija „neusporedivosti” (s obzirom na taj uređaj) tranzitivna.

Primjer unosa i ispisa (za set i multiset)

Primjer.

```
set<string, decltype(usp)*> rijeci(usp);
string r;
while(cin >> r)
    rijeci.insert(r);
for(const auto &w : rijeci)
    cout << w << endl;
```

- ▶ promatramo sljedeći unos:

aasd ds sa dsa dsa d sd s ds d ads

- ▶ ispis za gornji kod je prikazan lijevo, a ako set zamijenimo s multiset dobivamo ispis prikazan desno

```
d
ds
dsa
aasd
```

```
d
s
d
ds
sa
sd
ds
dsa
dsa
ads
aasd
```

Zadatak

Napišite program koji učitava parove cijelih brojeva. Nakon učitavanja, potrebno ih je ispisati u uzlaznom poretku s obzirom na vrijednost najvećeg zajedničkog djelitelja.

Primjer. (ulaz i ispis)

40 25	0,0
10 50	7,3
-4 14	34,71
0 0	-4,14
7 3	40,25
-18 12	-18,12
34 71	10,50

Napomena. Za najveći zajednički djelitelj (*greatest common divisor*) dva broja možemo koristiti:

- ▶ standard C++14 - funkcija `__gcd` iz zaglavlja `algorithm`
- ▶ standard C++17 - funkcija `gcd` iz zaglavlja `numeric`

Ako su oba broja 0, funkcije vraćaju 0, a inače gcd zadanih brojeva.

Ako koristimo funkciju `gcd` kompajliramo korištenjem `-std=c++17`

Iteratori za asocijativne spremnike

- ▶ dereferenciranjem iteratora za preslikavanje dobivamo par (ključ,vrijednost) (za skupove samo ključ)
- ▶ vrijednosti možemo mijenjati, ali ključeve ne

Primjer.

```
map<string, string> m = {"a", "b"}, {"c", "d"};
auto it = m.begin();
cout << it->first << " " << it->second << endl;
it->first = "e";      X
it->second += "f";   ✓

set<int> s = {0, 1, 2, 3};
set<int>::iterator its = s.begin();
if (its != s.end()) {
    *its = 42;      X
    cout << *its << endl;  ✓
}
```


Korištenje iteratora za prolazak spremnikom

Primjer. Što ispisuje donji kod?

```
set<int> s = {0, 1, 2, 3};
for(auto it = s.begin(); it != s.end(); ++it)
    cout << *it << endl;
map<int, double> m = {{4, 6.2}, {1, 2}, {7, 0.1}};
for(auto it = m.begin(); it != m.end(); ++it)
    cout << "(" << it->first << ", "
        << it->second << ")" << endl;
```


Primjer (Dodavanje elemenata)

```
vector<int> v = {2,4,6,8,2,4,6,8};  
set<int> s;  
map<string, size_t> m;  
string str("abc");
```

```
s.insert(v.cbegin(), v.cend());  
s.insert({1,3,5,7,1,3,5,7});
```

```
m.insert({str, 1});  
m.insert(make_pair(str, 1));  
m.insert(pair<string, size_t>(str, 1));  
m.insert(map<string, size_t>::value_type(str, 1));
```

- ▶ (ne)uređeno preslikavanje i skup imaju jedinstvene ključeve ⇒ ubacivanje elementa koji je već prisutan nema učinka
- ▶ uočite kako možemo ubaciti par u preslikavanje

Povratna vrijednost od `insert/emplace`

- ▶ **za spremnike s jedinstvenim ključevima** vraća par
- ▶ prvi član para je iterator na element s danim ključem
- ▶ drugi član para je `bool` (je li element ubačen)

Primjer. Odredite tip od `r`, ispis, te sadržaj od `m` za unos:

jedan dva jedan tri dva pet jedan

```
map<string, size_t> m;  
string s;  
int br = 1;  
while(cin >> s) {  
    auto r = m.insert({s,br++});  
    cout << "(" << r.first->first  
        << "," << r.first->second << ")" << "  
        << r.second << endl;  
}
```


Povratna vrijednost od `insert/emplace`

- ▶ ključevi u multi- spremnicima ne moraju biti jedinstveni
- ⇒ uvijek se ubacuje element
- ⇒ `insert` vraća samo iterator na ubačeni element

Primjer. Odredite tip od `r`, ispis, te sadržaj od `m` za unos:

jedan dva jedan tri dva pet jedan

```
multimap<string, size_t> m;
string s;
int br = 1;
while(cin >> s) {
    auto r = m.insert({s,br++});
    cout << "(" << r->first << ", "
         << r->second << ") " << endl;
}
```


Uklanjanje elemenata

erase ima tri verzije:

- (1.) brisanje elementa na koji pokazuje zadani iterator
(vraća iterator na idući element ili `end`-iterator)
- (2.) brisanje raspona $[a, b)$ za dva iteratora `a` i `b`
(vraća iterator na idući element ili `end`-iterator)
- (3.) za zadanu vrijednost ključa briše sve elemente s tim ključem i
vraća broj uklonjenih elemenata

```
set<int> s = {2,4,3,1,5};
multiset<int> ms = {1,4,1,2,3,4,5};
cout << s.erase(6) << endl;
cout << ms.erase(4) << endl;
multimap<int,int> m = {{2,3},{2,3},
                    {2,4},{1,5},{3,1},{3,2},{1,4}};
cout << m.erase(m.begin())->second << endl;
cout << m.erase(2) << endl;
```


Korištenje indeksa (`a[x]` i `a.at(x)`)

- ▶ **dohvaćanje vrijednosti pridružene ključu**
- ▶ ne podržavaju ih:
 - ▶ skupovi (nema vrijednosti - samo ključevi!)
 - ▶ multi... (više vrijednosti može biti pridruženo istom ključu!)
- ▶ za preslikavanja: ako nema tog ključa, stvara se novi element za taj ključ i ubacuje u preslikavanje (također, vraća lvalue)

Primjer.

```
set<int> s = {2,4,3,1,5};  
cout << s[2];      X  
unordered_multimap<int,int> m = {{1,2},{2,3}};  
cout << m[2];      X  
unordered_map<int,int> m;  
m[1] = 2;      ✓ //m.at(1)=2; daje out_of_range  
m[1] = 5;      ✓ //m.at(1)=5; sad ok
```


Traženje elementa: `find` i `count`

- ▶ **find** - vraća iterator na (prvi) element sa zadanim ključem (ili end-iterator ako nema takvog elementa)
- ▶ **count** - vraća broj elementa sa zadanim ključem

Primjer. Za sljedeće spremnike:

- (a) `set<int> s = {0,1,2,1,4,3,4};`
- (b) `multiset<int> s = {0,1,2,1,4};`
- (c) `map<int,string> s = {{1,"a"},{2,"b"},
 {3,"a"},{2,"d"},{1,"c"}};`
- (d) `multimap<int,string> s = {{1,"a"},{2,"b"},
 {3,"a"},{2,"d"},{1,"c"}};`

odredite čemu bi bilo jednako:

```
s.find(1);  
s.find(11);  
s.count(1);  
s.count(11);
```


Pronalaženje svih elemenata za dani ključ

- ▶ u **uređenim spremnicima** elementi s istim ključem su susjedni
⇒ zauzimaju raspon $[a,b)$
- ▶ **lower_bound** daje iterator na prvi element s ključem koji nije manji od zadanog, a **upper_bound** na prvi s većim ključem od zadanog
- ▶ ako nema takvih elemenata, oba vraćaju `end`-iterator

Primjer. Što radi sljedeći dio koda?

```
multimap<string,string> m = {"Smith", "John"},  
                             {"Garcia", "Maria"}, {"Smith", "Mary"};  
for (auto a = m.lower_bound("Smith"),  
     b = m.upper_bound("Smith"); a != b; ++a)  
    cout << a->second << endl;
```

equal_range funkcija

- ▶ umjesto prethodne dvije funkcije, ova vraća traženi **par iteratora** $[a,b)$ za zadani ključ
- ▶ ako nema takvih elemenata, oba iteratora iz para odnose se na poziciju gdje se element s tim ključem može ubaciti

Primjer. Kod s istom svrhom kao kod s prethodnog slajda:

```
multimap<string,string> m = {"Smith", "John"},  
                             {"Garcia", "Maria"}, {"Smith", "Mary"};  
for (auto p = m.equal_range("Smith");  
     p.first != p.second; ++p.first)  
    cout << p.first->second << endl;
```

Zadatak

Napisati program koji od korisnika učitava naredbe, pri čemu je svaka naredba točno jednog od sljedeća tri oblika:

- ▶ `1 ime ocjena` (dodaje ocjenu studentu s imenom ime)
- ▶ `2 ime` (briše sve ocjene studenta s imenom ime)
- ▶ `3 ime` (ispisuje sve ocjene studenta s imenom ime ili poruku da taj student nema ocjena)

Primjer.

1 John 2
1 Mary 3
1 John 4
3 Mary
3 John
3 Alex
2 John
3 John
3 Mary

Mary - ocjene: 3
John - ocjene: 2 4
Alex nema ocjena.
John nema ocjena.
Mary - ocjene: 3

Neuređeni asocijativni spremnici

- ▶ koriste **hash funkciju** i operator `==` na ključevima
 - ▶ korisni ako nema očitog uređaja na ključevima ili ako je održavanje sortiranog poretka preskupo
 - ▶ organizirani kao kolekcija pretinaca - *hash* funkcija pridružuje elemente pretincima (ključ \mapsto pretinac)
- ⇒ performanse ovise o *hash* funkciji, te broju i veličini pretinaca

Primjer. Za često korištene tipove, standardna biblioteka definira svoje *hash* funkcije (klasa `std::hash`):

```
hash<const char *> h;  
cout << h("abc") << endl; //139988037536407  
cout << h("abd") << endl; //139988037536411
```


Problem

- ▶ standardna biblioteka ne implementira veziju `hash<pair<string, string>>` potrebnu u sljedećem kodu:

```
unordered_map<osoba,int> oib;
oib[osoba("John", "Doe")] = 123;
oib[osoba("Jane", "Doe")] = 456;
for (auto i = oib.begin() ; i != oib.end() ; i++ )
    cout << i->first.first << " "
         << i->first.second << " : "
         << i->second << endl;
```

- ▶ podsjetnik: ovo zahtijeva `#include <unordered_map>`
- ▶ pritom je korišteno sljedeće:

```
typedef pair<string,string> osoba;
```


Rješenje

- ▶ kako se osoba sastoji od dva stringa, možemo koristiti činjenicu da standardna biblioteka zna kako *hashirati* stringove
- ▶ naša nova *hash* funkcija:

```
size_t ime_hash(const osoba &ime) {
    return hash<string>() (ime.first) ^
           hash<string>() (ime.second);
}
```

- ▶ preostaje napraviti sljedeće:
 - ▶ konstruktoru preslikavanja dajemo dodamo **minimalan** broj pretinaca i pokazivač na *hash* funkciju
 - ▶ dodamo treći *template* parametar deklaraciji koji odgovara tipu funkcije koju smo prosljedili konstruktoru

```
unordered_map<osoba,int,decltype(ime_hash)*>
    oib(100, ime_hash);
```


Razne operacije za pretince

- ▶ **broj pretinaca** i **najveći broj pretinaca** koje spremnik može imati:

```
unordered_set<int> s = {1, 3, 2, 5, 4};  
cout << s.bucket_count() << endl //7  
     << s.max_bucket_count() << endl; //115...
```

- ▶ u **kojem pretincu** tražiti element sa zadanim ključem i **koliko elemenata** ima u *i*-tom pretincu

```
auto i = s.bucket(3);  
cout << i << endl;  
cout << s.bucket_size(i) << endl;
```

- ▶ **prosječan** broj elemenata po pretincu

```
cout << s.load_factor() << endl; //0.714286
```


Razne operacije za pretince

- ▶ **maksimalna prosječna veličina pretinca** (dodaju se pretinci tako da vrijedi prosječna veličina \leq maksimalna veličina)

```
cout << s.max_load_factor() << endl; //1  
s.insert(6);  
s.insert(7);  
cout << s.bucket_count() << endl; //17
```

- ▶ **reorganizacija** pohrane tako da vrijedi:

- ▶ broj pretinaca $\geq n$ (u donjem primjeru $n = 9$) i
- ▶ broj pretinaca $>$ broj elemenata/maksimalna prosječna veličina

```
s.rehash(9);  
cout << s.bucket_count() << endl; //11
```

- ▶ **s.reserve(9)** - **slično** - reorganizacija, ali tako da *s* može pohraniti $n = 9$ elemenata bez *rehashiranja*

Iteratori za prolažanje pretincem

- ▶ koristimo iteratore tipa `(const_)local_iterator`
- ▶ za dobivanje iterator na prvi i „jedan iza” zadnjeg elementa koristimo `(c)begin()` i `(c)end()`

```
unordered_set<int> s = {12,11,15,16};
for(int i = 0; i < s.bucket_count(); ++i){
    cout << "Elementi u pretincu " << i << ": ";
    unordered_set<int>::const_local_iterator it;
    for(it = s.cbegin(i); it != s.cend(i); ++it)
        cout << *it << " ";
    cout << endl;
}
```


Ispis za prethodni primjer

```
Elementi u pretincu 0: 15
Elementi u pretincu 1: 16 11
Elementi u pretincu 2: 12
Elementi u pretincu 3:
Elementi u pretincu 4:
```


Zahtjev na tip ključeva neuređenih spremnika

- ▶ po defaultu, neuređeni spremnici koriste operator `==` na tipu ključeva za usporedbu elemenata
- ▶ u prethodnom problemu stoga nije dovoljno samo napisati `hash` funkciju, nego i funkciju koja će zamijeniti operator `==` ako je osoba sljedeći tip:

```
struct osoba {  
    string oib, ime, prezime;  
};
```

- ▶ funkcija koja će zamijeniti operator `==`:

```
bool jedn(const osoba &a, const osoba &b) {  
    return a.oib == b.oib;  
};
```

- ▶ tada ovako definiramo neuređeno preslikavanje `oib`:

```
unordered_map<osoba, int, decltype(ime_hash) *,  
    decltype(jedn) *> oib(100, ime_hash, jedn);
```


Zadatak

JMBAG se sastoji od 10 znamenki - prve četiri određuju ustanovu visoke naobrazbe koja je dodijelila taj JMBAG, a zadnjih šest određuju akademsku osobu unutar te ustanove.

Definirajte strukturu za pamćenje sljedećih podataka o studentima: `jmbag`, `ime` i `prezime`. Napišite program koji koristi neuređeno višestruko preslikavanje za spremanje ocjena pojedinog studenta - ulaz u program su linije oblika (pri čemu su `ime` i `prezime` po jedna riječ):

```
jmbag ime prezime ocjena
```

Pritom koristite `hash` funkciju koja za danog studenta određuje broj pretinca na temelju posljednjih 6 znamenki JMBAG-a (stavite da je barem 10 pretinaca). Za kontrolu ispišite sadržaje pojedinih pretinaca.

